NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Gelijk er geschreven is: Ik hebbe geloofd, daarom heb ik gesproken, zoo gelooven wij ook, daarom spreken wij ook.
2 Cor. IV: 13.

DE MENSCHWORDING.

Het ſchoone Kerstfeest is op handen. Christenen! wat is het dat wij gedenken op dien dag? Is het de geboorte van eenen Wet- of Zedeverkondiger? van den Stichter eener Godsdienst? van eenen Weldoener der volken? een Propheet? Is het de verſchijning van eenen uit de hooge hemelſfeeren gedaalden Geest of Aartsengel? naast of zelfs de naaste aan den Allerhoogſten God?— Neen! het is wat anders, dat de Engelen Gods aan de Bethlehemſche herders bekend maken, op de Bethlehemſche velden doen wedergalmen. Het is de *groote verborgenheid der Godzaligheid: God is geopenbaard in het vleesch* (1)! Het is het Apostolisch Evangelie: *Het Woord was bij God, en het Woord was God, en het Woord is vleesch geworden* (2)! Het is de vervulling der aloude Godsſpraak: *Een kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en men noemt zijnen naam Raad, Wonderlijk, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vredevorst* (3). Op deze getuigenisſen grondt zich de vreugde der Kerk om de geboorte van den *Zaligmaker, welke is Christus, de Heere;* of hare feestviering is geen Godsdienst, maar ſchepſelvergoding, en zij ſtaat achter, verre achter, het Israël van den ouden dag, dat zich in geenen anderen Zaligmaker verheugen mocht of kon, dan GOD (4)!

Ja, God is geopenbaard in het vleesch; de Zone Gods, die God is, werd een menſchenzoon, een mensch. *In de geſtaltenis Gods zijnde* (1) *achtte hij het geenen roof Gode evengelijk te zijn* (2), *maar hij vernietigde zich zelven* (3), *de geſtaltenisſe eens dienstknechts aangenomen hebbende, en werd den menſchen gelijk.* Ziedaar dat teeken, dat de Propheet in de dagen van Juda's Koningen tot eenen vasten grond der hope ook voor tijdelijke verlosſingen ſtelde (Jes. VII). God geeft door zijnen Propheet aan Koning Achaz vrijheid een teeken (een wonder ten bewijze van de zekerheid der hem aangekondigde dingen) van *beneden in de diepte*, of *van boven uit der hoogte* te eiſchen. Op de weigering van den goddeloozen ongeloovigen Vorst, *geeft* nu *de Heere zelve een teeken aan het huis van David: Ziet, eene maagd zal zwanger worden, en zij zal eenen zoon baren en zijnen naam* IMMANUËL *heeten*; een teeken alzoo dat de diepſte *diepte* en de hoogſte *hoogte* vereenigt in den Geborenen te Bethlehem, in Hem, die *nadat hij is nedergedaald in de nederſte deelen der aarde, opgevaren is verre boven alle de hemelen, opdat hij alle dingen vervullen zoude* (4). »De Heilige Schrift (zegt een voornaam Godgeleerde onzer dagen) »ſtelt ons nevens »de grootheid Gods in het groote, Zijne grootheid in »het kleine voor; nevens de grootheid in de hoogte, de »grootheid in de diepte; nevens de verhevenheid de ver- »nedering; nevens de almacht de barmhartigheid; ne- »vens de heerlijkheid de zelfvernietiging; nevens Gods »Majesteit Zijne knechts-geſtalte. — Konde God ſlechts »groot en heerlijk zijn, zoo als Hem ons de ſtarrenhemel »vertoont, zoo ware Hij *machtig* niet *almachtig;* maar »dat Hij te gelijk groot en gering, oneindig en eindig,

(1) 1 Tim. III. v. 16. De lezing Θεὸς werd krachtig gehandhaafd door Ernesti, Mill, vooral door Venema (die Θεὸς ὃς verkiest) in *Exercit. de vera Christi Divinitate*, p. 36. *sqq.* en Bengel *in Appar. Crit.* ad h. l. De verdere wederlegging van Griesbachs gronden voor de lezing ὃς behoort niet tot ons beſtek te dezer plaatſe. Bengels heerlijke opmerking (in Gnom. ad h. l.) doet voor het *inwendige* bewijs van die van Θεὸς alles af.

(2) Joh. I. v. 1, 14. (3) Jes. IX. v. 5. (4) Jes. XLIII. v. 11.

(1) Phil. II. v. 6. Gr. *ὑπάρχων*, *zijnde en blijvende.*

(2) Gr. *τὸ εἶναι ἴσα θεῷ*, *esſe pariter et convenienter Deo.* (Bengel ad h. l.)

(3) Gr. *ἐκένωσεν ἑαυτὸν*, eigenlijk, *ontledigde zich zelven.*

(4) Eph. IV. v. 9, 10.

»hoog en nederig zijn kan en wil, dat eerst onthult »ons de gantſche grootheid en volheid zoowel Zijner »Macht, als Zijner liefde; dat brengt Hem zoo nabij »en innig aan onze harten, als Hij hoog en heerlijk (bo- »ven ons verſtand) blijft (1).

De menschwording dan van Hem, *die God is boven allen te prijzen in der eeuwigheid* (2), de komst des Zoons in de wereld, om zondaren te zoeken en te verlosſen, de verſchijning van den eeuwen lang verwachten Goël, om verzoening aan te brengen, om eene *eeuwige gerechtigheid* daar te ſtellen, en alzoo *Zijn volk zalig te maken van hunne zonden;* ziedaar de heerlijkheid van ons Kerstfeest. Beſchouwen wij haar in verband en betrekking met de naast aan die verborgenheid verwante waarheden, waarvan zij in de Heilige Schriften, en in de harten der geloovigen het middelpunt is!

God is één; en tevens roepen Hem de Engelen en Gezaligden in den Hemel *driemaal* HEILIG uit! God is één; en Hij laat Zijnen Naam over de wereld bekend maken in de perſoonlijkheden van Vader, Zoon, en Heiligen Geest! God is één; en de liefde des Vaders, de genade des Zoons, de gemeenſchap des Geestes is de zegen, het werk, de kracht van ééne Godheid, die zondaars zalig maakt, tot verheerlijking Zijnes Naams, *om niet!* O aanbiddelijke diepte der Openbaring van den Drieëenigen God! De Zoon gaat uit van *in den ſchoot des Vaders* (3), met wien Hij *één* is (4), en neemt eene menſchelijke natuur aan; de Eeniggeborene Gods van eeuwigheid wordt in *de volheid des tijds uit eene vrouw* geboren. Jeſus Christus bleef waarachtig God, en werd waarachtig mensch. Van zijn Perſoon, welke de eeuwige Godheid met de aangenomene menschheid onvermengd maar ook onafſcheidbaar in zich vereenigt, worden met dezelfde waarheid de dingen getuigd, die alleen van God den Allerhoogſten kunnen gezegd worden, en die welke niet toepasſelijk zijn dan op een mensch, in alles, uitgenomen de zonde, den menſchen gelijk; alwetendheid, onveranderlijkheid, en te gelijk toeneming in wasdom en wijsheid; ja betrekkelijke onbekendheid met de toekomst (5); Goddelijke almacht, en lijden; onbegonnen heerlijkheid, en verlating in diepten; het Vorſtendom des levens, en de dood aan het kruis. Hij wordt *geſlacht* als een *Lam*, en Hij is *waardig te ontfangen* alle de volheid eener aanbidding die niet toegebracht mag worden dan aan God (6).

Ja, *buiten allen twijfel, de verborgenheid der Godzaligheid is groot: God is geopenbaard in het vleesch!* Doch waartoe? om aan de wereld eene nieuwe leer te verkondigen? om in eigen perſoon op het werk van menſchelijke zelfverbetering loon, op dat der onwilligheid daartoe ſtraf toe te zeggen? om den mensch een gebouw van eigene gerechtigheid, een beeld van zelfgewrochte heiligheid te leeren, te helpen oprichten? om Zijne eer met den mensch te deelen? om te beginnen, wat deze voleindigen moet, of te voleindigen wat deze begonnen zal hebben? Laat alle vleeſchelijke overlegging, laat alle wijsgeerige beſpiegeling, laat alle hoogmoedige inbeelding hier zwijgen! De Heere ſpreekt in Zijn woord, de Heilige Geest geeft getuigenis van Zijne waarheid: *Zoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijnen eeniggeborenen Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die* IN HEM GELOOFT, *niet verloren ga, maar het eeuwige leven hebbe!* en wederom: *Hij heeft ons* (die gelooven) *zalig gemaakt niet uit de werken der rechtvaardigheid die wij gedaan hadden, maar naar zijne barmhartigheid door het bad der wedergeboorte en de vernieuwing des Heiligen Geestes, den welken Hij over ons rijkelijk heeft uitgegoten door Jeſus Christus onzen Zaligmaker, op dat wij gerechtvaardigd zijnde door zijne genade erfgenamen zouden worden na de hope des eeuwigen levens;* en wederom: *De Zone des menſchen is gekomen, om zijne ziele te ſtellen tot een rantſoen voor velen!* en wederom, *God heeft hem voorgeſteld* (1) *tot eene verzoening door het geloof, in zijnen bloede — overgeleverd om onze zonden, opgewekt tot onze rechtvaardigmaking* (2); HIJ *heeft dien, die geene zonde gekend heeft, zonde gemaakt voor ons, op dat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in hem* (3)! CHRISTUS *heeft ons verlost van den vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons* (4). *Daarom komende in de wereld zegt hij: ſlachtoffer en offerhande hebt gij niet gewild, maar gij hebt mij het lichaam toebereid. Ziet! ik kome, om Uwen wille te doen, o God! in welken wille wij geheiligd zijn door de offerhande des lichaams Jeſu Christi eenmaal* (5)!

Christenen! met de geboorte van Jeſus Christus in den tijd, ſtaat dat woord in onmiddelijk verband, hetwelk Hij zelve met het *Amen, Amen*, zijner onfeilbare Godheid verzegelde: *Indien iemand niet wedergeboren wordt uit water en Geest, Hij kan in het koninkrijke Gods niet ingaan* (6). HIJ werd geboren, op dat wij zouden wedergeboren worden; een *Zoon des menſchen*, op dat wij zouden worden *kinderen Gods! Wedergeboorte* dan is geene ſpreekwijze, maar waarheid, zoo wezenlijk als de geboorte te Bethlehem zelve; geen werk van menſchen, maar van God; geen verbetering, volmaking, ontwikkeling, maar leven uit den doode, licht uit de duisternis, een *nieuwe ſchepping!* Het is de bekeering tot God, het geloof in Christus, de inwendige hartverandering door den Heiligen Geest! Die *in den Zoon gelooft*, die *heeft den Zoon*, en in Hem *het leven* (7); dat leven in zijne volle en volmaakte ontwikkeling is gemeenſchap, wandel, zaligheid met God; maar reeds zijn eerſte, zijn verborgenſte beginſel is *wedergeboorte.* Oneindig is de verſcheidenheid, één het wezen dier tweede wording, welke een Saulus terwijl hij nog woedde, een ſtokbewaarder midden in zijne wanhoop, eene Lydia in de kalmte van

(1) E. SARTORIUS, *Die Lehre von Christi Person und Werk in populairen Vorlesungen vorgetragen.* Dorpat, 1831. bladz. 9 en volg.
(2) Rom. IX. v. 5. (3) Joh. I. v. 18. (4) Joh. X. v. 30.
(5) Marc. XIII. v. 32.
(6) Openb. V. v. 12. verg. met Hoofdſt. VII. v. 12.

(1) Rom. III. v. 25. Gr. προέθετο, *verordineerd.*
(2) Rom. IV. v. 25. (3) 2 Cor. V. v. 21. (4) Gal. III. v. 13.
(5) Heb. X. v. 5 en volg. (6) Joh. III. v. 3, 5. (7) Joh. III. v. 36.

het bedehuis, een Timotheus aan de voeten zijner moeder, of op de knieën zijner grootmoeder, deelachtig werd. Daar is slechts ééne vraag: *Zijn wij levendig geworden uit den dood waarin wij liggen van nature?* Zonder dit, geene heerlijkheid, geene zaligheid: de Heere verklaarde het. Maar van het nieuwe leven is ook reeds de minste sprank, van God en voor God; de zucht, in oprechtheid, om het deelachtig te zijn, reeds kenmerk en verschijnsel. Christenen! de Geborene te Bethlehem is niet gekomen om *het gekrookte riet te verbreken, om de rookende vlaswiek uit te blusschen.* Hebben wij, zoeken wij, begeeren wij het deel aan Hem, de rust bij Hem, de zaligheid in Hem? zoo is het door de dienst des Engels ook tot ons gezegd: *Vreest niet, want ziet, ik verkondige u groote blijdschap, die alle den volke wezen zal: dat U heden geboren is de Zaligmaker, welke is Christus de Heere.*

JEZUS CHRISTUS,

DE VERBONDSGOD BEIDE DES O. EN DES N. TESTAMENTS.

DR. A. CAPADOSE. JEHOVAH-JESUS, *of de wolke der getuigen voor de Godheid van den gezegenden Middelaar en borg van zijn diep onwaardig volk.* 1ste Stuk, Amst. 1833. 2de Stuk, ibid. 1834. 176 bl. 8°.

Sedert het midden der voorgaande Eeuw begon men het als een teeken van schranderheid en oudheidkennis te beschouwen, om te kunnen aantoonen dat de vroeger in het O. V. aangenomene bewijzen voor de leere van het drieëenig goddelijk Wezen, de Godheid des Zoons, en de zelfstandigheid des H. Geestes, ongeldig waren, en dat men in die oude tijden nooit aan iets dergelijks had gedacht. Nadat deze en gene zijn doel bereikt en de gezochte vermaardheid daardoor verkregen had, heeft ook dat sloopwerk zijn dienst gedaan; alles wat betwijfeld kon worden is betwijfeld geweest; en dit streven heeft dus zelfs het aanlokkelijke der nieuwigheid verloren. De koorts der zucht tot al-ontkenning heeft uitgewoed, en een edeler, een heiliger, een heerlijker werk is te doen: het hervinden der verdonkerde waarheden uit den altoos onuitputbaren schat der Schrift. De Heere verwekt in onze tijden mannen, die, door Zijnen Geest bezield, hunne talenten gebruiken, niet tot afbreking maar tot opbouwing der waarheid. Wij danken Hem voor deze onschatbare weldaad zijner genade, en bidden dat Hij zelf ons leere die op haar waren prijs te stellen, en ons zóó ten nutte te maken, als tot verheerlijking van zijn gezegenden naam en onzer zielen zaligheid meest leiden kan.

Een in dat vak meesterlijk werk is de door ons reeds meermalen vermelde *Christologie des A. T.* van Prof. Hengstenberg, in welke met alle bouwstoffen die de uitgebreidste geleerdheid aanbiedt, een gesticht is tot stand gebracht, voor de geleerde theologie hoogst gewichtig, en waar van de voltrekking (het laatste of derde Deel) dagelijks wordt verwacht.

Zonder die schittering van geleerde wetenschap, maar met niet minder geheiligde kennis van Gods dierbaar en algenoegzaam Woord en met nog meerder stichtende zalving, biedt de Schrijver van het aan 't hoofd dezes vermelde werkje ons een schat van diepzinnige en geestelijke opmerkingen aan, over die plaatsen des ouden Verbonds, waarin de hooge Godheid des Heeren vermeld of verkondigd wordt, doorweven met zielsverheffingen tot den Heere, en voorstellingen van den weg dien de goddelijke genade met hare uitverkorenen, ter overtuiging, bekeering, leiding, vertroosting, heiliging en zaligmaking der ziele houdt. De lezing van deze twee stukken was ons tot zooveel zegen en geestelijke opbouwing in het allerheiligst geloove, dat wij behoefte gevoelen om dien indruk aan de lezers der *Nederlandsche Stemmen* mede te deelen, zonder evenwel daarom te verbergen wat ons bij al dat vruchtbare en liefelijke minder gewenscht of niet volkomen juist voorkwam.

»Hetgeen den aandachtigen onderzoeker der natuur (dus luidt reeds de Voorrede) dikwerf tot aanbiddinge van haren Maker heeft opgewekt, die verbazende éénheid namelijk en zamenstemminge aller dingen, als in eene schemering in de werken der schepping aanschouwelijk gemaakt, zal den opmerkzamen en ootmoedigen onderzoeker van het woord Gods op eene nog veel luisterrijker en heerlijker wijze toestralen, en hem levendig doen gevoelen dat de zienlijke dingen slechts zijn voor de onzienlijke, en dat de kennisse, die de Heere genadiglijk verleenen wil om de dingen der scheppinge, die wij voelen en tasten en zien kunnen, eenigermate te verstaan, slechts gegeven is om ons tot de kennisse op te leiden der dingen zijner herscheppinge, die wij niet voelen, maar gevoelen; niet tasten, maar erkennen; niet aanschouwen, maar gelooven moeten; opdat we eenmaal met verheerlijkte zinnen ook zelfs tot de aanschouwinge mochten komen!"

»Één is de Schepper der wereld en de Gever der openbaringe; en is het in de wordinge des levenden lichaams eene onomstootelijke waarheid, dat er eene langzame ontwikkeling plaats hebbe, ja dat ieder deel en onderdeel eenen bijzonderen ontwikkelingskring beschrijft, allen te zamenstemmende om dat harmonische geheel te vormen, 't welk nog, niettegenstaande de verwoestinge door de zonde te weeg gebracht, de almacht en wijsheid des Scheppers luide verkondigt; hoeveel treffender, hoeveel heerlijker valt ons dit in 't oog, bij een opmerkzaam onderzoek des Woords: ook daar in worden wij eene langzame ontwikkeling der heilleere gewaar, eene zachte ontrolling van de diepste geheimenissen Gods, eene ontluiking van de goddelijke waarheden, een altijd nader en luider klinken van de bazuine des heils, die de ziele geheel vervult met hemelsche vreugde, en doordringt met een hijgend verlangen, om eenmaal hare stemme met die der gezaligde schare voor den throon Gods tot een éénig accoord van dank en aanbidding in één te smelten. In het bijzonder heb ik dit bij de behandeling van 't onderwerp, waarmede wij ons thans hopen bezig te houden, aangaande de Godheid van den Heer en Zaligmaker zijner Gemeente bewaarheid gevonden (bl. 22—24)."

»Het Oude en Nieuwe Testament in dien geest en tot dat einde te onderzoeken, en de voornaamſte plaatſen waarin de Godheid van den Heere Jeſus Christus zelven, of wel de meerderheid der perſonen in het éénig en waarachtig goddelijk Wezen geleerd wordt, te verzamelen, opdat onze wetenſchap mannelijk, maar vooral onze liefde tot den Heere inniger worde; ziedaar het doel dat wij ons hebben voorgeſteld (bl. 20).”

Met dit doel dan wordt de goddelijke openbaring »van het Paradijs tot op Patmos” doorwandeld; van welke behandeling het eerſte ſtukje de vijf boeken van Mozes, het tweede de verdere boeken des O. V. tot dat der Pſalmen toe bevat, telkens met aanéénſchakeling der onderſcheidene plaatſen uit hetzelfde boek door aanmerkingen, die ons het verband van deszelfs deelen doen kennen; en met in acht neming tevens van de volgende allezins juiste opmerking (bl. 146, 147): »Zeer onderſcheiden voorwaar is de vraag, wat het een of ander deel der profetiſche ſchriften van den gezegenden Verloſſer leert en bevat, ’t zij dan in voorſpellinge, ’t zij in vooraſſchaduwende beelden en typen, en wat de Profeet zelve en ’t geloovig volk in Israël van die leeringen verſtonden en in die typen zagen. — Dat de zaligmakende leer in alle tijden dezelfde geweest is; dat geen Abraham, Mozes of Elia, noch een éénige der geloovigen in Israël door een ander geloof dan dat van Paulus, Johannes of Jacobus, of van eenig ander in de huishouding des N. T., wat het wezen der zake betreft, behouden werd, is buiten allen twijfel; maar dat de voorwerpen voor het geestelijk oog klaarder, en in helderder glans, en meer in geheel hunnen omvang, bij het hooger klimmen van de zon des heils, bij de duidelijker openbaringe der innerlijke bewegingen der barmhartigheid onzes Gods met welke ons bezocht heeft de Opgang uit der hoogte, door de geloovigen in ’t N. Verbond beſchouwd worden, is evenmin aan eenigen twijfel onderworpen. Bij het onderzoek des ouden Testaments is ’t dus niet alleen geoorloofd, maar ’t is plichtmatig, hetzelve bij het licht des nieuwen te beſchouwen, en veeleer naar *de meeninge des Geestes* te vragen, dan naar de meerdere of mindere mate der kenniſſe hier van bij dezen of genen Profeet, of bij de geloovigen in Israël.” —

Op die wijze dan worden hier voorgedragen: de woorden van het verhaal der ſchepping; de verſchijning van den Engel des Heeren aan Hagar; die aan Abraham, in het eikenwoud van Mamré, bij de verwoesting van Sodom, en bij de offerande op Moria; de verſchijning des Heeren aan Jakob te Bethel en te Mahanaïm; de woorden van dien Aartsvader op zijn ſterfbed, en de openbaring aan Mozes in den brandenden braambosch; de Engel des Heeren die de ſcharen Israëls door de woestijne leidt; de Aäronitiſche zegen; de Engel die verſcheen aan Bileam; en — (hier vangt het tweede ſtuk aan) — die zich openbaarde aan Jozua; de woorden van Israël (Joz. XXII. v. 13); de verſchijning van des Heeren Engel te Bochim; van den Verbondsengel aan Gideon, en later aan Manoach; Davids laatſte woorden; de plaatſen des O. T. die van het wezen Gods in het meervoud ſpreken; en eindelijk, de tweede, achtſte, twee- en drie-en-twintigſte, drie-en-dertigſte en vijf-en-veertigſte Pſalm.

Tot eene proeve van den geest, in welken het een en ander behandeld is, ſtrekke het volgende (bl. 16, 17):

»Dit zij dan ſteeds onze ſtemming bij het biddend onderzoek dezer heilige bladeren (des Bijbels): een ootmoedig kinderlijk aannemen van hetgeen God wil dat men gelooven moet; en terwijl wij ons zorgvuldig wachten, om aan de diepe verborgenheden, die de Heere niet heeft goedgevonden te openbaren, in vermetelheid den ſluijer te willen onttrekken; laat ons ook op onze hoede zijn dat men ons niet verleide om datgeen voor eene verborgenheid die niet angstvallig onderzocht moet worden te doen doorgaan, hetwelk God werkelijk geopenbaard, ja als den éénigen grond onzer hope ons genadiglijk aangewezen heeft. Want wij zijn niet als die mannen van Athene, die een onbekenden God dienden; maar *God is bekend in Juda; Zijn Naam is groot in Israël* (Ps. LXXVI).” En voorts (bl. 176): »Wij zijn van voornemen, in plaats van de gevoelens der waarheidbeſtrijders te wederleggen, ons zelven veeleer en den lezer met hetgeen ’t woord van God aangaande de Godheid des Heeren in bijzonderheden leert, bekend te maken” (eene wel gegronde, maar wat al te lang gerekte terechtwijzing van den Hoogl. van der Palm over den profetiſchen zin des XLVsten Pſalms, bl. 161—176, maakt alleen hier op eene uitzondering) »opdat door het toenemen in de kenniſſe der verborgenheid Jeſu Christi, ons geloof opgehelderd en bevestigd, onze hope gefundeerd en bekrachtigd, onze liefde verlevendigd en aangevuurd worde, en wij aldus, Christus ons leven geworden zijnde, in de blijde zielverrukkende verwachting en het welgegrond vertrouwen mogen wandelen, dat het ſterven ons gewin zal zijn.”

Eindelijk ſtrekke het volgende tot proeve der ſchoone opmerkingen, van welke wij boven gewaagden:

»Als men de wijze, waar op de Zone Gods verſchenen is, en den perſoon, die met die verſchijning verwaardigd wordt, te zamen beſchouwt, dan wordt men hier een verband gewaar dat treffend is. Aan den herbergzamen Aartsvader was de Zone Gods als een reiziger verſchenen. Den worſtelaar die reeds vóór de geboorte met zijnen broeder geworſteld had, en den naam van Jakob (hielhouder) kreeg, omdat hij, ter wereld komende, de verzenen Ezaus in de hand hield; die naderhand in zooveel ſtrijd geoefend werd, kwam de Heere te gemoet als een man die met Hem worſtelde tot de dageraad opging. Mozes, die zachtmoediger was dan eenig ander mensch, en gekozen werd om op den rookenden berg Sinaï onder donderen en bliksſemen en zware wolken de heilige wet te ontvangen, moest vooraf eene verſchijning des Heeren hebben in eene vlamme des vuurs uit het midden van den braambosch. Den valſchen profeet Bileam verſcheen de Heere met een zwaard in de hand als zijn tegenſtander, maar opende daar de mond van het ſtomme dier, zoodat het met menſchelijke ſtemme ſprak, ter aanwijzing dat het ook *zijn* macht zou zijn, die de lippen van den profeet zoude openen, om in plaats van vloek zegeningen

uit te ſpreken over het volk dat Hem dierbaar was. Wat wonder dan, dat Hij ook hier den held voor Jericho's muren, als een held, als een krijgsman verſcheen! — O ja, gezegende Verloſſer! die neerbuigende liefde hebt gij ook na uwe opſtanding vertoond, en wildet den wandelaars naar Emmaus als een wandelaar op zijde treden, om hen te onderrichten, te leiden, te troosten, en U te bewijzen die God te zijn, die gisteren en heden en in der eeuwigheid dezelfde zijt (bl. 92)."

Wellicht zal iemand oordeelen, dat in den loop van dit werkje te veel gebruik is gemaakt van Joodſche Schrijvers, in zonderheid Rabbijnen; maar ons dunkt, dat daardoor de waarheid van den hooger' zin der Schrift niet weinig wordt bevestigd. Bilderdijk ſchreef daarvan te recht reeds in 1820: »Wenſchelijk ware het, dat, gelijk Episcopius en anderen van dien aanhang, uit wie heel de verderfelijke neologie eigenlijk geſproten is, nu zoo lang bij de later Joden ter ſchool gegaan zijn om des Verloſſers Godheid en verzoenend lijden, hun vroeg bij een Christelijk onderwijs ingeprent, af te leeren; men zich van den anderen kant bij de oudere Rabbijnen in deze aloude en rechtzinnige gevoelens en de daaraan verknochte leerſtukken verſterkte; die zoolang plaats behielden tot de algemeene vijandelijke tegenſtreving der Joden tegen Jezus Christus hunne latere leeraren bewoog, nieuwe uitvluchten, en dus nieuwe uitleggingen te zoeken, om de duidelijke en in het oog loopende toepasſingen te ontduiken. De kracht welke dit aan de profecyen geeft, dat zij t' allen tijde, en eer er reden van plooien was, zoo verſtaan zijn als Jezus en zijne Apostelen en geheel de oude Kerk haar toepasten, is onvergelijklijk (1)." — En wat lager zegt dezelfde groote man: »Het is echter van weinig vrucht dezen ſamenhang (der profecyen) aan te dringen, indien men niet van de Paradijsbelofte af, alle de aartsvaderlijke gebeurtenisſen door, in alles dien Verloſſer herkent en weêrom vindt, die geen oogenblik uit het oog der geloovigen, geen oogenblik uit het doel der godſpraken was; en waarvan, na Abrahams begunſtiging met het onſchatbare voorrecht, dat deze Slangvertreder en redder des menschdoms uit zijne heupe ontſpruiten zou, ieder zijner afkomelingen ſteeds de diepſte overtuiging en onverſtoorbaarſte verwachting had. Die ook overal onderſteld, overal voor- en afgeſchaduwd wordt, en op wien alles zinſpeelt en uitziet. Wiens daden, wiens wonderen, wiens lijden, wiens dood, opſtanding, hemelvaart en aanſtaande wederkomst, zoo duidelijk voorſpeld zijn, dat vóór en na zijne verſchijning in 't vleesch, bij Joden en Christenen, niets dan valſche en hardnekkige ſtelſelzucht dit ooit kon miskennen of loochenen (2)."

Wat betreft hetgene ons in dit geſchrift minder voldeed: daartoe behoort, vooreerst, de ſoms plaats gegevene zucht om bijzonder veel aan te wijzen in woorden, waar in zich die ruime beduidenis, op ſpraakkunſtige gronden, niet wel laat rechtvaardigen; bij voorbeeld in de plaats Joz. XXII. v. 22, waar, voor de aangenomene opvatting, eigenlijk alleen de vertaling der LXX Overzetters pleit; terwijl אל אלהים יהוה uit vergelijking van andere plaatſen (b.v. Pſalm XCV. v. 3, XCVI. v. 4, CXXXV. v. 5.) geen andere beteekenis kan hebben, dan *Jehova de alleen-waarachtige God* (die boven alle goden is).

Eene tweede aanmerking maken wij op het gezegde over de Pſalmen. Wij ſtemmen volkomen zamen met de waarſchuwing tegen het terugzetten van dit heilig en dierbaar boek; maar zien in het gebruik van kerkliederen (mits die in waarheid op het woord Gods gegrond zijn) evenmin een *graven van bakken die geen water houden*, als Luther (die hier vreemd wordt bijgebracht) er dat in zag, blijkens zijne vele voortreffelijke liederen, die door heel Duitschland onder den kennelijken zegen Gods worden gebruikt. Immers, al wat ten behoeve van het gebruik van ſchriftuurlijke formulieren van éénigheid en liturgiſche ſchriften benevens den Bijbel, kan worden aangevoerd, geldt ook omtrent kerkliederen, als welke ook zelve een ſoort van liturgiſche ſchriften zijn.

Ten laatſte, ofſchoon de ſtijl van dit werkje wel soms eenigzins ongeregeld, maar toch doorgaans vol kracht, vol gloed en leven, ſoms zeer verheven en dichterlijk is, zoo is het jammer dat taal en ſpelling (of mogelijk alleen, dat de correctie van den druk) vooral in het eerste ſtukje zoo zeer verwaarloosd zijn; een gebrek dat echter in het tweede reeds aanmerkelijk verbeterd is.

Het derde ſtuk volge ſpoedig, en doe ons de heerlijkheid van Christus, die zaligheid voor den zondaar ook in de Profeten aanschouwen, *denwelken geopenbaard is dat zij niet zich zelven maar ons bedienden deze dingen, die ons nu aangediend zijn, bij degenen die ons het evangelium verkondigd hebben, door den Heiligen Geest die van den hemel gezonden is*, IN WELKE DINGEN DE ENGELEN BEGEERIG ZIJN IN TE ZIEN (1 Petr. I. v. 12).

DERDE JAARFEEST DER THEOLOGISCHE SCHOOL TE GENÈVE.

De Evangeliſche Maatſchappij van Genève heeft haar derde verjaarfeest op den 30en April en eersten Mei dezes jaars gevierd, waarvan het berigt ook ditmaal weder gedrukt is, en talrijke bewijzen oplevert, dat met hoe veel moeilijkheden deze inrigting ook te kampen heeft, zij zich echter niet alleen verheugen mag in de onderſteuning en gemeenſchap van vele Christenen, zoo wel in dit werelddeel als in America, maar ook in den bijzonderen zegen van Hem die de harten neigt, die aan deze vereeniging zoo vele bijzondere uitkomſten beſchikt heeft, en die haar meermalen hulpbronnen geopend heeft, welke niemand had kunnen verwachten (1).

De bijeenkomst op den eerſten dag, door den Preſident Tronchin geopend met een algemeen overzigt der blijken van overeenſtemming en deelneming, door de Maat-

(1) Naſchrift op CHALMERS, *Bewijs en Gezag der Christelijke Openbaring*, bl. 245, 246.
(2) Ibid. bl. 243.

(1) Dit Berigt, uitgegeven onder den titel van *Aſſemblée générale de la Société Evangelique de Genève*, is verkrijgbaar bij Meſſchert en Höveker alhier.

ſchappij ontvangen, was vooral gewigtig door de verſchillende mededeelingen die er gedaan werden omtrent den voortgang der verkondiging van het Evangelie in Frankrijk, zoo door het doen verkoopen van Bijbels door middel van Colporteurs of rondventers, waartoe bekeerde lieden uit den handwerksſtand werden gekozen, als door het uitzenden van geordende leeraars, ten einde de zielen, door de lezing van het Woord opgewekt, verder te voeden met de leer der waarheid en tot kleine gemeenten te vereenigen. Een der leeraars die het eerst tot deze zending gebezigd werd, de Heer Hofman, die zich te Tournus ophield, en van wien wij Dl. I, N°. 14 reeds gewag maakten, was zelf bij deze bijeenkomst tegenwoordig, en zijne verhalen omtrent den toeſtand van Frankrijk bewijzen van den eenen kant de belangrijkheid van den oogst die hier rijpt, doch tevens van den anderen kant de ontzettende hinderpalen die het Evangelie er ontmoet, en die alleen in de kracht Gods overwonnen kunnen worden. Zeker, die kracht is noodig om niet ontmoedigd te worden in het midden der bevolkingen, waarvan het eene gedeelte zonder eenige kennis of onderzoek aan den wil zijner priesters onderworpen, op hun bevel den Bijbel verbrandt, terwijl het andere, aan het grofſte ongeloof overgegeven, het woord des levens met diepe verachting behandelt, en de verkondiging met ſpotternij en Godslastering beantwoordt. En echter ook hier regeert de Heer, en harten, het meest geſloten, naar het ſcheen, voor de waarheid, werden geopend voor het licht dat in de duisternis schijnt. Treffend zijn de bijzonderheden die daarvan medegedeeld worden. Krachtig zijn de aanhalingen van den eerwaarden Gausſen uit den martelaarstijd der Zwitzerſche hervorming, toen Frankrijk zijnen Farel, Calvijn en Beza naar Genève zond, om aldaar het Evangelie te verkondigen; aandoenlijk is zijne herinnering, hoe de Kerk van Genève later hare dankbaarheid betoonde, door het uitzenden van zoo vele getrouwe arbeiders die in Frankrijk de brandſtapels beklommen, en zijne aanmaning om in dit gewigtig oogenblik, nu het door zoo vele omwentelingen gefolterde Frankrijk naar rust en waarheid begint om te zien, niet te vertragen, maar op het ſpoor der Vaderen te treden, waartoe de Heer zelf den weg ſchijnt te openen. De zending der Colporteurs, wier werk overal eene ſoort van voorbereiding uitmaakt, wordt nog met ijver voortgezet, en brengt aanvankelijk zijne vruchten voort.

Het berigt omtrent de Theologiſche ſchool werd op den volgenden dag door de Heeren Merle d'Aubigné en Galland, beide Hoogleeraars aan dezelve, medegedeeld. Uit hetzelve blijkt dat reeds eenige leerlingen met lof de ſchool verlieten en er weder anderen verwacht werden. Het gewoon getal der leerlingen is ongeveer zestien. Met de meeste openhartigheid bekent men dat er nog, zoo wat de innerlijke werkkring als het verdere lot der kweekelingen betreft, groote zwarigheden te overwinnen zijn. In het laatſte opzigt vindt men daarin eenen hinderpaal, dat de franſche regeering ſteeds weigert om de ſtudenten, die den cursus der ſchool gevolgd hebben, tot het doen der examina toe te laten, zich beroepende op de wetten deswegens ten tijde van het keizerrijk gemaaakt, en die alleen de ſtudiën erkennen op eene franſche hoogeſchool volbragt; hoewel deze zelfde regeering daarvan ten gunſte der Geneefſche academie gedurig afgaat. De beſtuurders der ſchool, hun werk in het geloof begonnen hebbende, blijven ook met vertrouwen het wegvallen dezer zwarigheid te gemoet zien.

Bij de ſtudiën zelve leverden de verſchillende graad van ontwikkeling, en het onderſcheid in de kundigheden vroeger door de kweekelingen verkregen, nog al moeielijkheden op, als mede het ontbreken van de kennis die tot voorbereiding moest dienen. Dit gaf dan ook aanleiding tot het oprigten eener toebereidende ſchool tot betere opleiding der ſtudenten, waartoe ook reeds gaven verzameld zijn. Ook de Duitſche geleerdheid is voor de franſche ſtudenten, min gewoon om tot den bodem der theologiſche wetenſchappen door te dringen, bevonden min geſchikt te zijn, en de deure voor de waarheid in Frankrijk geopend, ſchijnt een wenk Gods om aan de geheele inſtelling eene meer praktikale wending te geven, en nog meer te trachten levendige verkondigers des Evangeliums dan geleerde verdedigers van hetzelve te vormen. Ondertusſchen leert de ondervinding, dat mannen die dagelijks de magtſpreuken van het bijgeloof en de spitsvondigheden van het ongeloof geroepen zijn te beantwoorden, geene geringe mate van kennis noodig hebben, ten einde bij hunne verkondiging der waarheid ook de wederlegging van den logen te voegen.

Zoo ſtaat dan nog deze inrigting, onder den zegen Gods, met de geringſte middelen begonnen, en echter toenemende in bloei en invloed, daar het haar nu gegeven werd dit Jaarfeest te vieren in eene door haar gebouwde kapel, alwaar, behalve de geregelde verkondiging des Evangelies, ook bijbeloefeningen en zondagsſcholen gehouden worden. De liturgiſche ſchriften der oude Geneefſche Kerk zijn bij deze Maatſchappij aangenomen, daar zij zich geenszins beſchouwt van de Kerk van Genève geſcheiden te zijn; want *zij* is het, en niet deze, die aan de oorſpronkelijke belijdenis getrouw gebleven is. Zij behield hare vrienden in alle de landen van Europa. — Onder de opmerkelijke teekenen van bijval die zij ontving, behoort een brief, door een zeer aanzienlijk getal geestelijken der Engelſche bisſchoppelijke Kerk onderteekend, waarin deze allen hunne inſtemming te kennen geven met de waarheden door de Geneefſche ſchool gehandhaafd, en voorts de gift van eene zeer aanmerkelijke ſom, welke twee broeders in America zich bewogen gevoelden, jaarlijks, zoo lang de ſtaat hunner geldmiddelen hun dit zoude veroorloven, aan de ſchool te verzekeren. Als Nederlanders mogen wij ons verheugen, dat in eene ſtad, vroeger met zulke teedere banden aan ons Gereformeerd Nederland gehecht, en waar het Rationalismus zulk eene heerſchappij had verkregen, de groote waarheden van de Godheid onzes Heeren, de kracht van zijne verzoening, het verderf onzer menſchelijke natuur en de regtvaardiging door het geloove luide verkondigd worden. Deze inſtelling is een gewigtige ſchakel in die keten van getuigenisſen, welke van alle kan-

ten gehoord worden ten einde de Protestantſche Kerken uit den ſlaap, waarin de meesten derzelven verzonken waren, op te wekken. Vereenigd in één geloove, zonder daarom alles tot navolging aan te prijzen, meenen wij met vrijmoedigheid deze inſtelling aan de voortdurende belangſtelling onzer Christelijke landgenooten te mogen aanbevelen. De Heeren L. G. James, Predikant te Breda, en Willem de Clercq, te Amſterdam, die in 1832 kennis van het gebeurde te Genève gaven, mogten de hand Gods erkennen in de belangſtelling die zich hiervoor ontwikkelde, en in de gaven zoo van rijken als geringen die door hunne handen mogten gaan. Deze medewerking werd ook te Genève dankbaar erkend, gelijk op meer dan ééne plaats van dit rapport blijkt, en het zij hier alleen herinnerd dat, daar de behoeften alle jaren nieuw zijn, daar het veld, vooral voor de verkondiging van het Evangelie in Frankrijk, telkens zich meer uitbreidt, ook de voortduring der gaven welkom is (1).

Het moge niet vreemd ſchijnen, dat in een oogenblik waarin de behoeften in ons Vaderland zelve groot zijn, wij het oog op vreemde landen rigten; dat in een tijdſtip waarin ook onder ons de godsdienstige schuddingen zich beginnen te vertoonen, wij ons met de geestelijke belangen van Frankrijk en Zwitſerland ophouden. — In het rijk van God beſtaat geene ſcheiding van volkeren; allen die waarlijk door den Geest Gods geleid worden, zijn kinderen Gods, leden van een ligchaam, en kunnen omtrent elkander niet onverſchillig zijn. Wij gevoelen al het gewigt van den tijd dien ons Vaderland te gemoet gaat, want wij weten dat ook hier eene behoefte ontſtaat die alleen door de kennis der waarheid vervuld kan worden. — In het midden van zoo vele ſtrijdende en afwijkende gevoelens, zullen de zielen meer en meer gedrongen worden om bij God, die Zijnen Geest beloofd heeft aan hen die denzelven vragen, die oplosſing te zoeken die geen mensch hun geven kan. Wij blijven derhalve opmerkzaam op hetgeen dat in ons Vaderland plaats heeft; onze belangſtelling is met allen die voor de waarheid ſtrijden en lijden, doch wij wenſchen daarom niet minder die vrienden te bedenken, wier werk aanvankelijk door den zegen Gods bekroond wordt, met wie wij ons door banden der liefde in Christus verbonden gevoelen, die bij onze gaven vooral ook onze gebeden verlangen, en die door genade blijken hunner wezentlijke belangſtelling in de zaak van het koningrijk Gods hebben mogen geven.

(1) Zie, *Iets over den voortgang van het Rijk Gods in Nederland*, bij J. H. den Ouden, en, *Berigt van de oprigting eener ſchool van Godgeleerdheid in de hervormde Kerk van Genève*, bij denzelfden.

ORGANISEREN.

Alleen hetgeen werkelijk leeft, en dus, hetgeen uit de hand Gods voortkomt, is begaafd met een *organismus*. Hetgeen door eene menschelijke hand werd voortgebracht, al is het ook nog zoo kunſtig ingericht, kan alleen den ſchijn van een organisch leven aannemen, en ten hoogſte onze bewondering trekken als *mechanismus* (machinerie). Men vergelijke nu het levende dier met een kunst-automaat. Het eerſte ontwikkelt zich door innerlijke kracht, groeit op, neemt weder af, en ſterft; het laatſte blijft onveranderd zoo als de kunſtenaar het eens vervaardigd heeft. Het levende dier is een zamenſtelſel van oneindig veel afzonderlijke organen, die alle weder voor zich zelve een eigenaardig leven bezitten, en daardoor het leven van geheel het lichaam bevorderen en aankweeken; in den automaat gaat integendeel alle beweging van één punt uit; al de raderen en veren zijn in zich zelve levenloos, en worden ſlechts door eene kracht van buiten aangedreven en bewogen. Daarom kan het eerſte zich zelf in het leven behouden terwijl het door zijne duizende organen voedſel nuttigt en verteert, en daarna het verbruikte weder uitwerpt; in het andere moet de verſlapte veer na een bepaald tijdperk door vreemde bewerking weder geſpannen worden. Daarom eindelijk herſtelt zich het lichaam van het dier in de meeste gevallen na toegebrachte kwetſing door de inwonende levens- en heelkracht; de machine daarentegen, zoodra ſlechts één eenig harer raderen ſchade bekomen heeft, ſtaat ſtil, en kan ſlechts door menſchenhand worden in order en aan den gang gebracht.

Even als een enkel dier of een enkele mensch, zoo zijn ook volken en ſtaten oorſpronkelijke levendige organismusſen, die mede, wanneer zij niet van buiten af worden belemmerd of verſtoord, zich ontwikkelen en tot rijpheid komen.

Hier uit blijkt dan, dat een Staat even zoo weinig als iets anders dat leven heeft, door menſchelijk vernuft kan worden geſchapen, dat is georganiſeerd. De mensch kan wel het leven waar hij het vindt vernielen, en in plaats van het verwoeste organismus een werktuiglijk kunstwerk ſtellen; maar geheel valsch wordt dit désorganiſeren en mechaniseren, waartoe noodwendig en algemeen de *Centraliſatie* wordt aangewend, door den geest onzes tijds organiſeren genoemd. Van daar die vrees en angst, met welke landen of enkele provinciën die van beheerſcher veranderden, die organiſatiën te gemoete zien, welke hun als de bron van alle geluk worden toegezegd. Van daar dat zij aan duizend wonden lijden zoodra de kunstbewerking dadelijk wordt aangewend, ofſchoon ook de openbare bladen die niet hoog genoeg weten te roemen. Van daar dat zoo menige inrichting van eeuwen-ouden oorſprong, zoo haast zij in haar nieuwerwetſche reglementaire keurslijf wordt ingeregen, zoo ſpoedig verkwijnt, en aan eene langzame teering heen gaat.

(Naar het *Berliner politiſches Wochenblatt.*)

NIEUW TESTAMENT IN 32°.

(Bij de Nederlandſche Bijbelcompagnie te Amſterdam en te Haarlem uitgegeven, A°. 1834.)

Bekend zijn bij velen de klachten ingebracht of geuit tegen de verregaande onnaauwkeurigheden niet ſlechts, maar ook opzettelijke afwijkingen van den echten text

onzer voortreflijke Statenvertaling in het zoogenaamde schakot-testamentje van A°. 1825. Wij haalden daarvan een gewichtig voorbeeld aan in Nr. 5 van dit tweede Deel onzer *Nederlandsche Stemmen.* De aanwijzing van eene menigte anderen van meer of min belang, in een Godsdienstig Tijdschrift (1), had ten gevolge eenen brief aan de Redactie van datzelfde Tijdschrift, geschreven door den Wel-Eerwaarden Heer H. Weyland, Predikant te Amsterdam, aangesteld door het Provinciaal Kerkbestuur in Noord-Holland tot onderteekening der Bijbels enz. welke te Amsterdam worden uitgegeven (2). Bij dezen Brief werd gemeld, dat de oplage van het Nieuw Testament in 32° van het jaar 1825 geheel uitverkocht was; dat eene nieuwe oplage van denzelfden stereotypen druk ten jare 1832 door de Bijbelcompagnie bereids (15 Julij 1832) buiten omloop gesteld was, en de verdere druk gestaakt; en eindelijk, dat er op dat oogenblik aan eene verbeterde uitgave in hetzelfde formaat naar de spelling van Keur gearbeid werd. Het strekt ons tot bijzonder genoegen te kunnen berichten, dat deze nieuwe met den text onzer Dordrechtsche Bijbelvertaling getrouw overeenkomstige uitgave werkelijk onlangs in het licht verschenen is; en alzoo inderdaad niet alleen, gelijk die van 1825 en 1832 eene aangename zakuitgave, maar ook tevens (waar het voor alles op aankomt) eene zuivere en wel vertrouwbare vertaling van de Schriften des N. Testaments oplevert. Wij voor ons achten het in het belang der Christelijke waarheid, der Vaderlandsche Kerken, en zelfs in dat onzer Nederduitsche spraak- en taalkennis van belang, dat onze aloude Statenvertaling geheel onveranderd, overeenkomstig den standaart der oorspronklijke uitgaven, blijve gedrukt worden. Doch ook de genen, die van meening zijn, dat voor onze aloude Bijbeloverzetting eene hedendaagsche omkleeding in taal en spelling verkieslijker ware, zullen ons ten allerminste dit wel toestemmen, dat eene uitgave, waarin alles naar den alouden, bekenden en consequenten regelmaat gevolgd is, verre weg te wenschen was boven eene zulke, waarin willekeurig en onregelmatig in het wezenlijke van den zin, zoowel als in het bijkomstige van de spelling op elke bladzijde de storendste veranderingen werden ingevoerd; aangaande welke wij dan ook bij deze gelegenheid op nieuw de bezitters of lezers van de schakot-testamentjes van 1825 tot 1832 meenen te moeten waarschuwen.

(1) *De Leer des Bijbels, of Bijdragen van en voor Gereformeerde Christenen,* te Amst. bij J. H. den Ouden. Dl. II. bl. 80 en volgg.
(2) Ald. bl. 191 en 192.

GELOOFS-VRIJMOEDIGHEID.

Die mij belijden zal voor de menschen dien zal ik ook belijden voor mijnen Vader die in de hemelen is.
DE HEER.

Wat nacht zich over de aard verbreid',
Wat noodstorm ruisch', wat onweêr loei',
De Christen vindt zijn veiligheid,
Zijn vrijheid (zelfs in ijzren boei)
In 't reddend woord van hemeltroost,
Het heilwoord van Gods Zoon,
Die heerscht van 's hemels troon
Tot dat het morgenwekkend Oost
Van 't licht van Zijn verschijning bloost!

Neemt midlerwijl, verloste schaar,
In dit ons hachlijk tijdsgewricht
De teekenen der tijden waar,
En vest het hopend zielsgezicht
Op 't rijk van Hem die komen zal,
Door weinigen verwacht,
In 't uur van middernacht,
Met daverend bazuingeschal,
Opdat de troon des Satans vall'.

Wordt 's aardrijks ruim alom bedekt
Door hartbedwelmend ongeloof,
Dat overal beroering wekt,
En, voor 't geklank der waarheid doof,
In woeste wrevelzucht ontbrandt;
Een goddelijke kracht
Wekt een vernieuwd geslacht,
Houdt tegen aard- en helmacht stand,
En maakt heur overmoed te schand.

DES HEEREN RAAD BLIJFT STEEDS BESTAAN:
Dat woord, in vlammend letterschrift
Schoon aard en menschdom moog' vergaan,
Op eeuwge tafelen gegrift,
Blijft, door der eeuwen wisselloop,
't Geen 't mateloos heelal
Beveiligt voor den val;
Der boozen schrik, der vromen hoop,
Wat de afgrond in zijn vuurkolk sloop'!

Hoe luisterrijk blinkt eens de kroon
Van hem, die 't nimmer feilbaar woord,
Beducht voor laster, spot noch hoon,
Door goud noch wereldgunst bekoord,
Gehuldigd heeft in 't oog der aard!
Hem wacht een eeuwig loon,
Gezeten in den troon
Van HEM, die aller hulde waard,
Als Vorst der eer zich eens verklaart!

Aanbidlijk Hoofd van 's HEEREN huis,
o Geef den uwen kracht en moed,
Om als getuigen van uw kruis
Te roemen in dat dierbaar bloed,
Welks goudwaardij hun niets ontrooft,
Vrijmoedig, zonder schroom! —
Dat niets de tong betoom'
Die U belijdt, U prijst, U looft,
U, der Verlosten heerlijk Hoofd!

Stort, stort dan uit den Geest der kracht,
o Heer, o Koning uwer Kerk,
Op 't heilig, U gewijd geslacht!
Bekroon uw eigen godlijk werk,
Uw naam, uw heilgen naam ter eer!
Vermeerder ons 't geloof,
Voor elken twijfel doof,
Dat bergen overzet in 't meir,
En juichend uitroept: KOOM O HEER!

TE AMSTERDAM, BIJ G. VAN PEURSEM, IN DE NIEUWE SPIEGELSTRAAT BIJ DE KERKSTRAAT.